

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-50>

MODALITY IN GERMAN TAX TEXTS

МОДАЛЬНІСТЬ У НІМЕЦЬКИХ ПОДАТКОВИХ ТЕКСТАХ

Okhrimenko O. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Senior teacher at the Department
of Modern European Languages
State University of Trade
and Economics
Kyiv, Ukraine*

Охріменко О. А.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
сучасних європейських мов
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Модальна компонента текстів податкового законодавства ФРН представлена використанням модальних дієслів та модальних конструкцій.

У німецькому мовознавстві зазвичай називають **6 модальних дієслів**: *dürfen*, *können*, *sollen*, *müssen*, *wollen*, *mögen* та утворена від нього форма, якій немає аналогів та виражає бажання *möchten* (Dreyer, & Schmidt 2009, S. 109–120; Duden 2009, с. 556–562). За значенням їх можна розбити на 3 пари: *dürfen* – *können* (можливість здійснення дії), *sollen* – *müssen* (зобов'язання), *wollen* – *mögen* (можливість, пов'язану з бажанням).

У тексті податкового закону “Abgabenordnung (АО)” (загальний обсяг 166 сторінок), у якому зафіксовано 68 580 слів, виявлено 525 модальних дієслів, з яких **können** ужито 312 разів, наприклад: *Steuerpflichtige, die zusammen zu veranlagten sind oder zusammen veranlagt werden können, sind bei Anwendung des Absatzes 3 so zu behandeln, als seien ihre Einkünfte von einem Steuerpflichtigen bezogen worden* (Abgabenordnung (АО), S. 17). Дієслово *können* позначає можливість щодо дії, вираженої дієсловом *veranlagt* у формі інфінітива *veranlagten* (Duden 1995, Короткова 2004, с. 118). Спираючись на використання дієслова *können* у текстах законів, можна говорити про набуття цим дієсловом у всіх випадках його вживання додаткового значення дозволу на здійснення дії, яка виражена дієсловом у формі інфінітива, про що зауважує О. В. Короткова (2004, с. 118).

Модальне дієслово **dürfen** ужито в тексті закону *Abgabenordnung* 96 разів, наприклад: *Die Finanzbehörden dürfen von den Kreditinstituten zum Zweck der allgemeinen Überwachung die einmalige oder periodische*

Mitteilung von Konten bestimmter Art oder bestimmter Höhe nicht verlangen (Abgabenordnung (AO), S. 22). Дієслово *dürfen* в наведеному реченні виражає повинність з відтинком заборони в незначній кількості на здійснення дії, названої дієсловом *verlangen* у формі інфінітива *verlangen*.

Модальне дієслово ***sollen*** у тексті податкового закону вжито 46 разів, наприклад: *In dem Auskunftersuchen ist anzugeben, worüber Auskünfte erteilt werden sollen und ob die Auskunft für die Besteuerung des Auskunftspflichtigen oder für die Besteuerung anderer Personen angefordert wird. Auskunftersuchen haben auf Verlangen des Auskunftspflichtigen schriftlich zu ergehen* (Abgabenordnung (AO), S. 46 а). Дієслово *sollen* передає значення категоричної повинності, указує на необхідність здійснення дії, вираженої дієсловом *angefordert* у формі інфінітива *anfordern*.

Модальне дієслово ***müssen*** використано 71 раз, наприклад: *Wird der Finanzbehörde die Abtretung angezeigt, so müssen Abtretender und Abtretungsempfänger der Finanzbehörde gegenüber die angezeigte Abtretung gegen sich gelten lassen, auch wenn sie nicht erfolgt oder nicht wirksam oder wegen Verstoßes gegen Absatz 4 nichtig ist* (Abgabenordnung (AO), S. 26). Дієслово *müssen* передає одночасно два види граматичних значень: модальності та запоруки, а його вживання сприяє економії мовленнєвих засобів у тексті закону й зберігає елемент стандартності мовленнєвого вираження, що було помічено й іншими дослідниками.

Модальних дієслів *wollen*, *mögen*, *möchten* у тексті податкового закону “Abgabenordnung (AO)” не виявлено. Для податкових законів такі модальні дієслова, як *wollen*, *mögen*, *möchten*, не характерні, оскільки семантика бажання / небажання здійснювати ту чи ту дію є недоречною щодо дій, приписуваних законами.

Дані свідчать про домінування в податковому законі “Abgabenordnung (AO)” модальних дієслів *können* (57,7%) і *dürfen* (24,8%), що однозначно пов’язано з їхньою основною семантикою й головним прагматичним значенням, а саме з можливістю вчинення законних дій, які не суперечать нормам суспільства. Найнижчі показники виявили модальні дієслова *sollen* (10,4%) і *müssen* (7,1%), що зумовлене можливістю вибору для адресанта за переконанням, а не просто за зобов’язанням.

Модальність у текстах податкового законодавства ФРН передається також завдяки використанню так званого герундія і модальних конструкцій *sein+zu+Infinitiv* та *haben+zu+Infinitiv*.

Герундій у німецькій мові ототожнюється з дієприкметником I, який, використовуючись із часткою *zu*, має пасивне значення й виконує функцію означення. Модальність у таких випадках є об'єктивною і передає повинність або можливість, наприклад: [**zu versteuernde**] Einkommen → прибутки, які повинні оподатковуватися (BKG, с. 12); [**zu befreiende**] positive Einkünfte → деякі прибутки, які не підлягають оподаткуванню (тобто ті, за які не треба сплачувати) (Gesetz über steuerliche Maßnahmen bei Auslandsinvestitionen der deutschen Wirtschaft, с. 3).

Модальна конструкція *sein+zu+Infinitiv* в німецькій мові має пасивне значення та виражає залежно від контексту: а) обов'язковість / необхідність, б) можливість. Наприклад, у значенні обов'язковості: *Die vorstehende Fassung dieses Gesetzes [ist] vorbehaltlich der Absätze 2 und 3 erstmals für den Veranlagungszeitraum 1982 [anzuwenden]* (Gesetz über steuerliche Maßnahmen bei Auslandsinvestitionen der deutschen Wirtschaft, с. 6). – Наведений приклад ілюструє обов'язковість застосування пунктів 2 і 3 теперішньої редакції закону, на що вказує вживання конструкції *sein+zu+Infinitiv* у формі [*ist*] + [*anzuwenden*] = 'повинна бути застосована' (варіант дослівного перекладу).

Sind mehrere Anspruchsberechtigte Eigentümer einer Wohnung, und haben sie zugleich für ein Kind Anspruch auf die Kinderzulage, [ist] bei jedem die Kinderzulage zur Hälfte [anzusetzen] (Eigenheimzulagengesetz (EigZulG), с. 5–6). Надбавка до заробітної плати **повинна збільшуватися** на половину.

Модальна конструкція *haben+zu+Infinitiv* має активне значення та означає переважно необхідність, повинність, наприклад: *Die Kapitalsammelstellen [haben] den Abschluß von Darlehnsverträgen [abzulehnen], wenn die bereits aufgenommenen Darlehen den Betrag von insgesamt 1500 Millionen Deutsche Mark erreicht haben* (Gesetz über Sonderabschreibungen und Abzugsbeträge im Fördergebiet (Fördergebietgesetz), с. 6). – Підприємства з вільними коштами **можуть відхилити** контракт по угодах позики.

Reicht der nach Abzug der vermögenswirksamen Leistung verbleibende Arbeitslohn zur Deckung der einzubehaltenden Steuern, Sozialversicherungsbeiträge und Beiträge zur Bundesanstalt [ab t. 1. 2004: Bundesagentur] für Arbeit nicht aus, so [hat] der Arbeitnehmer dem Arbeitgeber den zur Deckung erforderlichen Betrag [zu zahlen] (Fünftes Gesetz zur Förderung der Vermögensbildung der Arbeitnehmer (Fünftes Vermögensbildungsgesetz – 5. VermBG), с. 8). Таким чином роботодавець робітнику **повинен сплатити** необхідну суму на компенсацію витрат.

Кількість уживань модальної конструкції *sein+zu+Infinitiv* (3404) майже в 6 разів переважає кількість уживань модальної конструкції *haben+zu+Infinitiv* (614). Це свідчить про типовість вираження пасивного значення в законодавчих текстах задля зменшення категоричності та відповідальності колегіального автора за некоректне розуміння адресатом змісту податкових законів, що найефективніше досягається за допомогою використання форми *Passiv*, у якій завжди живається конструкція із *sein+zu+Infinitiv*.

Таким чином, модальна компонента текстів податкового законодавства ФРН полягає у вживанні таких модальних дієслів, як *können* (312 одиниць – 57,7%), *dürfen* (96 одиниць – 24,8%), *sollen* (71 одиниця – 10,4%), *müssen* (46 одиниця – 7,1%), модальних конструкцій *sein+zu+Infinitiv* та *haben+zu+Infinitiv* з кількісною перевагою *sein+zu+Infinitiv* конструкції зафіксовано 3404 рази в аналізованих текстах. Випадки вживання герундія в текстах податкового законодавства ФРН є поодинокими, і всі вони передають об'єктивну повинність / обов'язковість з пасивним значенням.

Література:

1. Комарницька Т. К. Структурно-семантичні та функціональні особливості сучасної японської юридичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, Київ, Україна, 2010.
2. Комарницька Т. К. Юридичний дискурс японської мови: поняття, будова. *Мовні і концептуальні картини світу*, 36, 2011. 480–484.
3. *Steuergesetze*. – München : Verlag C. H. Beck, 2009.
4. Weisberg R. H. *When Lawyers Write*. Boston : Little, Brown, 1987.
5. Weise G. Zur Spezifik der Intertextualität in literarischen Texten. In J. Klein, & U. Fix (Hgs.), *Textbeziehungen: linguistische und literaturwissenschaftliche Beiträge zur Intertextualität*. Tübingen : Stauffenburg, 1997. S. 39–49.
6. Williman D. *Legal Terminology. A Historical Guide to the Technical Language of Law*. Peterborough : Can. Broadview Press, 1986.
7. Wolfram W.. *Variation and Language : Overview*. In K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of Language and Linguistics* (2nd ed.) Oxford : Elsevier Ltd, 2006. pp. 333–341.
8. Wüster E.. *Einführung in die allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexicographie*. Wien: Technische Universität, 1979.
9. Zifonun G., Hoffmann, L., & Strecker, B. *Grammatik der deutschen Sprache*. Berlin ; New York: de Gruyter, 1997.